

Маруся

Левко Боровиковський

(Балада)

Звечора під Новий год
Дівчата гадали:
Вибігали в огород,
В вікна підслухали;
З тіста бгали шишечки;
Оливо топили;
Слухали собак; в пустки
Опівніч вихрили;
Віск топили на жарку
І з водою в черепку
Долю виливали;
Бігали на шлях вони;
З приказками в комини
Суджених питали.

Темно. Місяць над ліском
В хмари завернувся...
Пригорнувшись, під вікном
Рюмала Маруся.
"Ти ж, сестрице, ти чого
З нами не гадаєш?
Під віконечком кого,
Відкіль виглядаєш?..
Встань, голубко, не журись,
Вийди з хати – подивись,
Де каганчик світить –
Відтіль буде милий твій...
Під віконечком постій –
Слухай, хто одвітить..."

"Ох, сестриці, як мені
З вами ворожити:
В дальній милий стороні,
Як без його жити!
Год минув – а все не чуть,

Де, чи жив мій милий?
Дні, неділеньки пливуть –
Світ гіркий, остилий!
Слова, вісточки нема;
А без любого сама
Горе я горюю!
Де ж мені його найти,
Що робить, куди піти,
Де я помандрую?"

В хаті каганець блищить;
Жар під піччю тліє;
Повна мисочка стоїть –
Віск Маруся гріє.
Ну, Марусю, загадай,
Віск на воду вилий;
Що там віллється – пізнай,
Як живе твій милий;
Чи живе він, чи мервець...
Чи з тобою під вінець
Піде з старостами:
Зв'яжуть руки рушником,
Коло столика кругом
Обведуть з свічками...

Віск шкварчить – а в серці твоєх!
К печі підбігає,
Ухватила черепок –
В воду виливає...
Тихо в хаті; під кутком
Раз цвіркун цвірінькнув;
Північ: тричі під вікном
Півень кукурікнув;
А Марусенька дрожить:
Страшно, страшно ворожить,
Труситься небога;
Слуха – мов що в хату йде,
Мов балака, мов гуде...
Рипнуло в порога...

Що ж Маруся? – На воді

Плитка воску плава,
І дівчинонька тоді
На ній прочитала:
Домовина, хрест, свічки,
Заступ, дві лопати,
Пояс, яма, рушники,
Мари, склеп дощатий...
"Горе! - милий мій мертвець!"
Загасила каганець -
Дівка лихо чує...
Сіла бідна у вікна,
Серце б'ється, серце зна,
Серце щось віщує...

Цс! - Під хатою скриплять
Санки на причілку:
В двір, бояри гомонять -
Їдуть сватать дівку.
Тихо дверчики скриплять,
Молодий уходить:
"Піп нас жде, свічки горять
(Дівчині говорить),
В церкві вже ревуть дяки,
Ждуть світилки, ждуть дружки,
Ждуть хустки весільні".
За вгородом санки ждуть,
Коні-змії з серця рвуть
Поводи ремінні.

Сіли в санки: коні, мчать,
Аж, іскрять ногами,
Полозочки аж шумлять,
Сніг летить клочками;
Ззаду так як дим курить,
Степ кругом синіє;
Місяць із-за хмар блищить -
Тільки-тільки мріє.
Серце в дівчини дрожить:
"Що ж мій молодий мовчить?
Забалакай, милий!"
Ні півслова, все мовчить

І насупившись сидить,
Так, як глина, білий.

Коні по полю летять;
З поля вітер віє;
А навітиб – гін за п'ять –
Церква бовваніє;
Двері вихор відхилив:
Люди в церкві; тліють
Ставники і від кадил
Тільки-тільки мріють.
Серед церкви чорний гріб
І над ним співає піп:
"Буде вічна пам'ять!"
Гірше дівчина дрожить;
Коні мимо; все мовчить
Блідний милий в санях.

Завірюха піднялась:
Рветься сніг клочками;
Чорний ворон раз у раз
Кряче над санками:
Чорний ворон не добро
Дівчині віщує!
Лихо в душу залягло,
Лихо серце чує.
На полі огонь блищить:
Між заметами стоїть
Хутірок чималий.
Коні швидше понесли,
Дим ногами підняли –
К хутору примчали.

Прилетіли до дверей,
Зупинились, стали:
Коні, санки, молодий,
Як у воду впали!
Сипле сніг, як з рукава;
Крутить завірюха;
В полі вітер завива,
Надуває фуга...

Їй вернутись? – Шлях пропав!
От каганчик заблищав –
І, перехрестившись,
Двері тихо відвела,
Поподумала, ввійшла,
Богу помолившись.

Що ж найшла? – Мертвець лежить:
В головах у тіла
Свічка воскова горить –
Дівка обімліла!
Перед мертвим на столі
Образ – божя мати...
Страшно в хаті бути самій,
Страшно кидать хати!
В полі вітер все свистить...
Дівка блідная стоїть –
Богу помолилась.
Страшно підійти к столу:
Перед припічком в углу
Тихо прислонилась.

Вітер стихнув, все мовчить;
Буря утихає;
Свічка тільки що блищить,
Свічка догоряє.
Темно в полі; в хутірку
Змовкло, заніміло;
Сумно в хаті., цс!., в кутку
Щось залопотіло, –
Мовби вітер зашумів, –
Глядь – із покуття злетів
Голубок біленький,
Крилочками замахав,
Дівчині на груди пав,
Пригорнувся легенько.

Змовкло вп'ять усе кругом...
Блідная Маруся
Глядь – під білим полотном
Мертвий повернувся...

Впало полотно, мертвець
(Твар - темніша ночі)
Звівся: на лобі вінець,
Відімкнулись очі...
Хоче ноги розвести,
Хоче мертвий розплести
Руки омертвілі.
А Марусенька? - Дрожить,
Лихо близьке, а не спить
Голубок біленький.

Стрепенувся, розвернув
Крилочка легенько,
К мертвому на стіл порхнув -
Сів на нім тихенько,
Застогнав, заскреготав
Білими зубами,
На Марусю загарчав
Тихими словами.
Знову мертвий побліднів,
З столу голуб ізлетів -
Дівка пригляділась:
Хто ж? - "О боже мій святий!;
То Марусин молодий...
"Ох!" - і пробудилась.

Де ж? - На лаві у вікна,
В хаті, де гадала,
Де, задумавшись; вона
Вчора задрімала.
День сіріє; за ліском
Жовтий місяць зникнув;
Тричі, ранній, під вікном
Півень кукурікнув,
А Маруся не встає -
Їй покою не дає
Сон: щось серце чує...
"Охочого ж то ждять мені:
Жив мій милий чи в землі,
Що мій сон віщує?"

Так, як вкопана, сидить,
Під вікном небога
І в кватирочку глядить
В поле, де дорога;
Скрізь сідий туман наліг
На широке поле;
А в садочку іній ліг
На дерев'я голе...
Коні через мерзлий сніг
Санки мчать; з-під кінських ніг
Дим піднявся білий;
Їдуть, їдуть до воріт;
В санках парубок сидить –
Хто? – Марусин милий!

Що ж, Марусенько, твій сон?
Суджений з тобою!
Із далеких він сторон
З серцем і любов'ю
До дівчини прилетів –
Піп вас обвінчає;
Вибирайте старостів,
Хай музика грає.
Русу косу розплітай,
Хусточки заготовляй, –
Під вінець ідіте!
Заготовте рушники, –
Заспівають вам дяки
В церкві "многа літа!"